

At ”dryppe øjne fra 2. sal”?

Fem kendetegn på en sjælesørgerisk forkyndelse

1. Den indledes slet ikke

Hvordan indleder man en sjælesørgerisk prædiken? – *Lad være.*

Jo, selvfølgelig skal man se at komme i gang. Men en prædiken skal ikke ”indledes” med et forord eller en programmerklæring eller en genfortælling af bibelteksten eller af søndagens indplacering i kirkeåret. Sådan indleder man et speciale eller en videnskabelig artikel. Men en prædiken skal ikke have lange indledninger – *it hits the floor running*, dvs den er i gang allerede fra første sætning. Ofte begynder den ikke engang i en bibeltekst, men i menneskers liv, smerter, glæder og hverdag. Fra første sætning oplever mennesker, at det her får relevans for min dag i morgen.

Og så kan prædikenen *derfra* gå til teksten og spørge, hvad den har at sige ind i min hverdag. Eller endnu bedre: Den går frem og tilbage mellem teksten og min hverdag (man kan næsten se det for sig: Prædikanten lunter hen til teksten og spørger, hvad den har at sige til dén situation og til dén smerte og dén tvivl – og vender så rundt, hen til menneskers tanker og indvendinger og spørger, hvad de har at sige til dén tekst – og så tilbage igen, frem og tilbage).

2. En sjælesørgerisk prædiken kan se forskel på folk

Tanken om at kunne øve sjælesorg fra prædikenen har somme tider været affærdiget med den bemærkning, at man jo heller ikke kan ”dryppe øjne fra 2. sal” – man kan ikke stå på en talerstol og henvende sig til hver enkelt, som om man talte direkte til et enkelt menneske. Man må gøre sig klart, at man taler til en forsamling.

Det er sandt. Men den gode prædikant er samtidig klar over, at det, der kan læge og lindre hos den ene, kan knuge og kvæste den anden. Det hører til børnelærdommen om *den rette skelnen mellem loven og evangeliet*: Evangeliet er beregnet for syndere, ikke for selvretfærdige farisæere. Og loven er beregnet for selvretfærdige syndere, ikke for angrende syndere.

De kvæstede tilhørere, der knap kan forestille sig, at der skulle være noget håb overheadet, må jo ikke udsættes for lovens og dommens ord. Ikke fordi vi vil skjule nogen ubehagelig sandhed for nogen, men fordi den *over for dem* vil være løgn. De må alene høre om det, Kristus forkyndte for synderne, skøgerne og tolderne: om Guds ubetingede nåde, helt uafkortet.

Men de selvretfærdige og ligeglade må ikke høre nådens ord, fordi det

over for dem ville blive til løgn. Det ville berolige og bekræfte dem til døde. De må alene høre det, Kristus forkyndte for farisæerne og de skriftkloge: lovens og dommens ord ...

... og de sidder dér foran mig ved siden af hinanden. Og jeg ved pr definition ikke engang, hvem der er hvad.

Det er nok en af forkynderens største udfordringer og frustrationer: Hvis jeg skruer op for det ene og ned for det andet, kan jeg måske nå dén type tilhørere – men andre vil måske få noget helt galt med sig hjem, som overhovedet ikke var beregnet på dem. Og modsat etc. Hvordan i alvideste verden skal jeg nå så forskellige mennesker med så forskellige budskaber, når jeg kun har én og samme prædiken at holde?!

Det er så svært at håndtere, at man kan blive helt desperat (eller begynde at bede!). Og den slags ”forskelsbehandling” gælder jo også ved andre emner.

Men noget kan man gøre, også helt praktisk:

Du kan åbent gøre det til en del af undervisningen og forkyndelsen, at vi befinder os på forskellige steder og er på vej forskellige steder hen. Altså ikke blot forvalte loven og evangeliet, men forklare, *hvorfor* Guds ord taler med to stemmer. Invitere tilhørerne til selv at være med til at ”fordele ordet ret”.

Og du kan direkte sige: ”Jeg ved godt, at det ikke er alle, der kan bruge det her til noget; nogle har måske brug for noget helt andet” – og selv om det måske stadig ikke rammer helt præcist, kan selve det, at du er klar over folks forskellighed og åbenlyst tager højde for den, sætte mennesker fri til at befinde sig forskellige steder.

3. En sjælesørgerisk prædiken har særligt fokus på den tvivlende og den fortvivlede

Sjælesorg skal ikke kun trøste. Faktisk har det græske ord for *trøst* også grundbetydningen *formaning*. Sjælesorg er ikke kun beroligelse og lindring. Den er også udfordring, etisk vejledning etc. Men endemålet er altid tro, håb og kærlighed.

Derfor vil den sjælesørgeriske prædiken altid have Jesus i centrum. Jesus som troens vigtigste motiv, Jesus som håbets trygge anker, Jesus som kærlighedens inspiration og kraft. En forkyndelse, der ikke hele tiden og i det lange løb centrerer sig om Kristus, bliver bare til religiøs spekulation og filosofi.

De tvivlende og de fortvivlede er ikke forkynderens eneste målgruppe.

Og det kan være farligt, hvis sjælesorgen bliver forkynderens eneste hensigt! Men omsorgen for de lidende må altid ligge forkynderens hjerte nær. Det er også i omsorgens sprog, du vinder taleret til også at begynde at udfordre og formane. Det betyder også, at du for altid opgiver det bedrevidende eller det overlegne tonefald.

Det kræver en god portion selvindsigt at forkynde sjælesørgerisk. For så længe man endnu har illusioner om, hvor anderledes og hvor meget bedre man selv ville have reageret, så er man ikke til megen gavn.

4. En sjælesørgerisk prædiken bruger eksempler

En ven af mig underviste engang forkyndere og kom dér ind på muligheden af at inddrage den erfaring, man har med sig fra sjælesorgen. Én svarede hertil: – Jamen jeg har aldrig nogen i sjælesorg.

Og det er desværre både forståeligt og selvforstærkende: En tilhører opsøger sjældent den forkynder som sjælesørger, der ikke *mærkbart* taler ud fra erfaringen med mennesker!

Det betyder ikke, at så skal enhver forkynder også være en søgt sjælesørger. Men en af de væsentligste erfaringer stammer alligevel fra den vejledende sjælesorg i fx konflikter og samlivskriser: Man har måske lyttet og lyttet til et lidende, krænket menneske og er ved at kunne se hele situationen for sig og er rede til at vejlede med brask og bram – og får så senere hele situationen ridset op af den anden part, og kan pludselig se, hvor *rigtigt det også* er. Denne slags oplevelser åbner for en hel afgrund af usikkerhed: Jamen kan jeg overhovedet gennemskue noget som helst nogensinde?! – men det åbner også for en nyttig erkendelse af, hvor vidt forskelligt samme situation (og samme prædiken!) kan opleves af forskellige mennesker.

Mennesker skal kunne mærke, at du har konkrete liv og bestemte mennesker i baghovedet, også selv om du ikke nævner dem overhovedet. *Brug eksempler.* Og dermed mener jeg ikke lignelser og billedsprog, men konkrete tilfælde af menneskers liv med Gud og med hinanden: Hvordan har Guds ord hjulpet i sådan en situation? Hvordan kommer man helt derove fra og helt over til det sted, hvor Kristus er?

5. Den afsluttes ved at begynde

Hvordan slutter man en sjælesørgerisk prædiken af? – *Lad være.*

Jo, selvfølgelig skal man holde på et tidspunkt. Men den skal ikke rundes *helt* af, så alle spørgsmål er nydeligt besvarede, og alle spændinger

er nydeligt løst op. Der må gerne ligge noget ufærdigt, noget ubesvaret, ligefrem noget, der stadig skurrer. Ikke, så det ligner sjusk, men så tilhøreren selv gør prædikenen færdig.

Jesus afsluttede nu og da sine taler eller sine lignelser med et spørgsmål. Eller en gåde hang i luften (Gad vide, om den ældste søn så gik i sig selv ...). Tilsvarende må tilhøreren meget gerne gå hjem med en sund uro, en udfordring til at tænke og handle anderledes.

Mange forestiller sig, at folk møder op med en uro og et spørgsmål, som prædikenen så skal besvare og stille til ro. Det kan også være sandt. Men lige så ofte er det sandt, at folk møder op i en bestemt tilstand af ligevægt (som enten kan være sløv og tanketom eller være fortvivlet og håbløs) – og denne ligevægt skal prædikenen så ryste! Hensigten er jo, at folk går hjem med spørgsmål, de ikke havde, da de kom. Og forhåbentlig også med svar, de ikke havde med sig.

Prædikenens afslutning begynder altså på det spørgsmål, som folk gerne skulle tage med sig hjem: "Hvad nu?"